

ODPORÚČANIE RADY**z 12. júla 2022,****ktoré sa týka národného programu reforiem Litvy na rok 2022 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Litvy na rok 2022**

(2022/C 334/15)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 121 ods. 2 a článok 148 ods. 4,

so zreteľom na nariadenie Rady (ES) č. 1466/97 zo 7. júla 1997 o posilnení dohľadu nad stavmi rozpočtov a o dohľade nad hospodárskymi politikami a ich koordinácii⁽¹⁾, a najmä na jeho článok 5 ods. 2,

so zreteľom na odporúčanie Európskej komisie,

so zreteľom na uznesenia Európskeho parlamentu,

so zreteľom na závery Európskej rady,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre zamestnanosť,

so zreteľom na stanovisko Hospodárskeho a finančného výboru,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre sociálnu ochranu,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre hospodársku politiku,

keďže:

- (1) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241⁽²⁾, ktorým sa zriadil Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti, nadobudlo účinnosť 19. februára 2021. Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti poskytuje finančnú podporu na vykonávanie reforiem a investícií, pričom so sebou prináša fiškálny impulz financovaný Úniou. Prispieva k obnove hospodárstva a vykonávaniu udržateľných reforiem a investícií zvyšujúcich rast, najmä na podporu zelenej a digitálnej transformácie, a zároveň posilňuje odolnosť hospodárstiev členských štátov a ich potenciálny rast. Okrem toho prispieva aj k posilneniu udržateľných verejných financií a k podpore rastu a tvorby pracovných miest v strednodobom a dlhodobom horizonte. Maximálny finančný príspevok pre členský štát v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti bude aktualizovaný v júni 2022 v súlade s článkom 11 ods. 2 nariadenia (EÚ) 2021/241.
- (2) Komisia 24. novembra 2021 prijala ročný prieskum udržateľného rastu, čo znamenalo začiatok európskeho semestra pre koordináciu hospodárskych politík na rok 2022. Náležite zohľadnila sociálny záväzok z Porta k ďalšiemu vykonávaniu Európskeho piliera sociálnych práv vyhláseného Európskym parlamentom, Radou a Komisiou 17. novembra 2017, podpísaný 7. mája 2021. Európska rada 25. marca 2022 schválila priority ročného prieskumu udržateľného rastu na rok 2022. Komisia 24. novembra 2021 prijala na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1176/2011⁽³⁾ aj správu o mechanizme varovania, v ktorej Litvu neurčila za jeden z členských štátov, vo vzťahu ku ktorým bude potrebné vykonať hĺbkové preskúmanie. V ten istý deň Komisia prijala aj odporúčanie na odporúčanie Rady o hospodárskej politike eurozóny a návrh spoločnej správy o zamestnanosti na rok 2022, v ktorej sa analyzuje vykonávanie usmernení pre politiky zamestnanosti a zásad Európskeho piliera sociálnych práv. Rada prijala 5. apríla 2022 odporúčanie o hospodárskej politike eurozóny⁽⁴⁾ (ďalej len „odporúčanie na rok 2022 týkajúce sa eurozóny“) a 14. marca 2022 spoločnú správu o zamestnanosti.

⁽¹⁾ Ú. v. ES L 209, 2.8.1997, s. 1.

⁽²⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti (Ú. v. EÚ L 57, 18.2.2021, s. 17).

⁽³⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1176/2011 zo 16. novembra 2011 o prevencii a náprave makroekonomických nerovnováh (Ú. v. EÚ L 306, 23.11.2011, s. 25).

⁽⁴⁾ Odporúčanie Rady z 5. apríla 2022 o hospodárskej politike eurozóny (Ú. v. EÚ C 153, 7.4.2022, s. 1).

- (3) Invázia Ruska na Ukrajinu, ktorá nasledovala po globálnej pandémie, výrazne zmenila geopolitický a hospodársky kontext. Vplyv tejto invázie na hospodárstva členských štátov sa prejavil okrem iného vyššími cenami energií, potravín a surovín a horšími vyhlídkami rastu. Vyššie ceny energií veľmi negatívne ovplyvňujú predovšetkým najzraniteľnejšie domácnosti, ktoré žijú v energetickej chudobe alebo sú ňou ohrozené, ako aj podniky, ktoré najviac pociťujú prudký nárast cien energií. Okrem toho Únia zažíva bezprecedentný prílev ľudí, ktorí utekajú z Ukrajiny. Vplyv hospodárskych dôsledkov útočnej vojny Ruska sa v členských štátoch prejavuje v rôznej miere. V tejto súvislosti bola vykonávacím rozhodnutím Rady (EÚ) 2022/382⁽⁵⁾ dňa 4. marca 2022 prvýkrát aktivovaná smernica Rady 2001/55/ES⁽⁶⁾, ktorou sa vysídleným osobám z Ukrajiny udeľuje právo na oprávnený pobyt v Únii, ako aj prístup k vzdelávaniu a odbornej príprave, na trh práce, k zdravotnej starostlivosti, bývaniu a sociálnemu zabezpečeniu. Litve sa poskytuje mimoriadna podpora v rámci iniciatívy Kohézne opatrenia na podporu utečencov v Európe (CARE) a prostredníctvom ďalšieho predbežného financovania v rámci programu Pomoc pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území v Európe (REACT-EU), aby mohla urýchlene riešiť potreby súvisiace s prijímaním a integráciou ľudí, ktorí utekajú z Ukrajiny.
- (4) Vzhľadom na rýchlo sa meniacu hospodársku a geopolitickú situáciu bude európsky semester v roku 2022 pokračovať vo svojej rozsiahlej koordinácii hospodárskych politik a politik zamestnanosti a zároveň sa bude vyvíjať v súlade s požiadavkami na vykonávanie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, ako sa uvádza v ročnom prieskume udržateľného rastu na rok 2022. Na plnenie priorit jednotlivých politik v rámci európskeho semestra je nevyhnutné, aby sa vykonávali prijaté plány obnovy a odolnosti, keďže tieto plány riešia všetky príslušné odporúčania pre jednotlivé krajiny vydané v cykloch európskeho semestra 2019 a 2020 alebo ich významnú podskupinu. Odporúčania pre jednotlivé krajiny na roky 2019 a 2020 sú naďalej rovnako relevantné aj pre plány obnovy a odolnosti, ktoré boli revidované, aktualizované alebo zmenené v súlade s článkami 14, 18 a 21 nariadenia (EÚ) 2021/241, a to popri akýchkoľvek iných odporúčaníach pre jednotlivé krajiny vydaných do dátumu predloženia takýchto revidovaných, aktualizovaných alebo zmenených plánov.
- (5) Všeobecná úniková doložka Paktu stability a rastu je aktívna od marca 2020. Komisia vo svojom oznámení z 3. marca 2021 s názvom „Rok od vypuknutia pandémie COVID-19: reakcia fiškálnej politiky“ vyjadrila názor, že rozhodnutie o deaktivácii alebo pokračovaní v uplatňovaní všeobecnej únikovej doložky by sa malo prijať po celkovom posúdení stavu hospodárstva, pričom kľúčovým kvantitatívnym kritériom by mala byť úroveň hospodárskej činnosti v Únii alebo eurozóne v porovnaní s predkrízovými úrovňami (z konca roku 2019). Zvýšená neistota a výrazné riziká horšieho než očakávaného vývoja v súvislosti s hospodárskym výhľadom v kontexte vojny v Európe, bezprecedentné zvyšovanie cien energií a pokračujúce narušenia dodávateľských reťazcov si vyžadujú predĺženie uplatňovania všeobecnej únikovej doložky Paktu stability a rastu aj v roku 2023.
- (6) V súlade s prístupom uvedeným v odporúčaní Rady z 18. júna 2021⁽⁷⁾, ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Litvy na rok 2021, sa celkové zámery fiškálnej politiky v súčasnosti najlepšie merajú ako zmena primárnych výdavkov (bez diskrečných príjmových opatrení a bez dočasných núdzových opatrení súvisiacich s krízou COVID-19), ale so započítaním výdavkov financovaných z nenávratnej podpory (grantov) z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov Únie, vo vzťahu k strednodobému potenciálnemu rastu⁽⁸⁾. Nad rámec celkových zámerov fiškálnej politiky a s cieľom posúdiť, či je vnútroštátna fiškálna politika obozretná a či jej zloženie prispieva k udržateľnej obnove v súlade so zelenou a digitálnou transformáciou, sa pozornosť venuje aj vývoju primárnych bežných výdavkov (bez diskrečných príjmových opatrení a bez dočasných núdzových opatrení súvisiacich s krízou COVID-19) a investícií financovaných z vnútroštátnych zdrojov⁽⁹⁾.

⁽⁵⁾ Vykonávacie rozhodnutie Rady (EÚ) 2022/382 zo 4. marca 2022, ktorým sa konštatuje skutočnosť, že došlo k hromadnému prílevu vysídlených osôb z Ukrajiny v zmysle článku 5 smernice 2001/55/ES, a zavádza sa dočasná ochrana (Ú. v. EÚ L 71, 4.3.2022, s. 1).

⁽⁶⁾ Smernica Rady 2001/55/ES z 20. júla 2001 o minimálnych štandardoch na poskytovanie dočasnej ochrany v prípade hromadného prílevu vysídlených osôb a o opatreniach na podporu rovnováhy úsilia medzi členskými štátmi pri prijímaní takýchto osôb a znášaní z toho vyplývajúcich dôsledkov (Ú. v. ES L 212, 7.8.2001, s. 12).

⁽⁷⁾ Odporúčanie Rady z 18. júna 2021, ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Litvy na rok 2021 (Ú. v. EÚ C 304, 29.7.2021, s. 68).

⁽⁸⁾ Odhady týkajúce sa zámerov fiškálnej politiky a ich zložiek uvedené v tomto odporúčaní sú odhady Komisie založené na predpokladoch, z ktorých vychádza prognóza Komisie z jari 2022. Komisiou odhadovaný strednodobý potenciálny rast nezahŕňa pozitívny vplyv reforiem, ktoré sú súčasťou plánu obnovy a odolnosti a ktoré môžu posilniť potenciálny rast.

⁽⁹⁾ Nie sú financované z grantov v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov Únie.

- (7) Komisia 2. marca 2022 prijala oznámenie poskytujúce všeobecné usmernenia v oblasti fiškálnej politiky na rok 2023 (ďalej len „fiškálne usmernenia“) a ktorého cieľom bolo podporiť prípravu programov stability a konvergenčných programov členských štátov, a tým posilniť koordináciu politík. Komisia konštatovala, že na základe makroekonomického výhľadu zimnej prognózy z roku 2022 bude v roku 2023 zrejme vhodné prejsť z podporných súhrnných zámerov fiškálnej politiky z rokov 2020 – 2022 na všeobecne neutrálne súhrnné zámery fiškálnej politiky, pričom treba pohoťovo reagovať na vyvíjajúcu sa hospodársku situáciu. Komisia oznámila, že fiškálne odporúčania na rok 2023 by mali byť pre jednotlivé členské štáty aj naďalej diferencované, pričom by sa v nich mali zohľadňovať možné cezhraničné účinky presahovania. Komisia vyzvala členské štáty, aby usmernenia zohľadnili vo svojich programoch stability a konvergenčných programoch. Komisia sa zaviazala, že bude pozorne monitorovať hospodársky vývoj a podľa potreby upraví svoje politické usmernenia, a to najneskôr v rámci jarného balíka európskeho semestra koncom mája 2022.
- (8) Pokiaľ ide o fiškálne usmernenia, vo fiškálnych odporúčaniach na rok 2023 je zohľadnený zhoršený hospodársky výhľad, zvýšená neistota a ďalšie riziká horšieho než očakávaného vývoja, ako aj vyššia inflácia v porovnaní so zimnou prognózou Komisie z roku 2022. Na základe uvedených skutočností je v rámci fiškálnej reakcie nutné zvýšiť verejné investície do zelenej a digitálnej transformácie a energetickej bezpečnosti, ako aj prostredníctvom cielených a dočasných opatrení zachovať kúpnu silu najzraniteľnejších domácností s cieľom zmierniť vplyv zvýšenia cien energií a pomôcť obmedziť inflačné tlaky vyplývajúce z druhotných účinkov. Fiškálna politika musí zostať pružná, aby sa prispôbila rýchlo sa vyvíjajúcim okolnostiam vrátane výziev vyplývajúcich z útočnej vojny Ruska proti Ukrajine, pokiaľ ide o obranu a bezpečnosť, a musí byť diferencovaná v jednotlivých členských štátoch v závislosti od ich fiškálnej a hospodárskej situácie, a to aj z hľadiska ich expozície voči kríze a prílevu vysídlených osôb z Ukrajiny.
- (9) V súlade s článkom 18 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2021/241 Litva predložila Komisii 14. mája 2021 svoj národný plán obnovy a odolnosti. Komisia podľa článku 19 nariadenia (EÚ) 2021/241 posúdila relevantnosť, efektívnosť, účinnosť a koherentnosť plánu obnovy a odolnosti, a to v súlade s usmerneniami pre posudzovanie stanovenými v prílohe V k uvedenému nariadeniu. Rada 20. júla 2021 prijala vykonávacie rozhodnutie o schválení posúdenia plánu obnovy a odolnosti Litvy⁽¹⁰⁾. Uvoľnenie splátok je podmienené prijatím rozhodnutia Komisie v súlade s článkom 24 ods. 5 nariadenia (EÚ) 2021/241, v ktorom sa uvedie, že Litva uspokojivo splnila príslušné míľniky a ciele stanovené vo vykonávacom rozhodnutí Rady. Keď sa hovorí o uspokojivom splnení, predpokladá sa, že v súvislosti s predchádzajúcimi míľnikmi a cieľmi, ktoré už boli dosiahnuté, nedošlo k zvratu.
- (10) Litva predložila 27. apríla 2022 svoj národný program reforiem na rok 2022 a 29. apríla 2022 svoj program stability na rok 2022 v súlade s lehotou stanovenou v článku 4 nariadenia (ES) č. 1466/97. Obidva programy sa s cieľom zohľadniť prepojenia medzi nimi posudzovali spoločne. V súlade s článkom 27 nariadenia (EÚ) 2021/241 sa v národnom programe reforiem na rok 2022 zohľadňujú aj polročné správy Litvy o pokroku dosiahnutom pri vykonávaní jej plánu obnovy a odolnosti.
- (11) Komisia 23. mája 2022 uverejnila správu o krajine týkajúcu sa Litvy na rok 2022. Posudzoval sa v nej pokrok, ktorý Litva dosiahla pri plnení príslušných odporúčaní pre danú krajinu prijatých Radou v rokoch 2019, 2020 a 2021, a na základe hodnotiacej tabuľky obnovy a odolnosti sa zhodnotilo vykonávanie plánu obnovy a odolnosti Litvou. Na základe tejto analýzy sa v správe o krajine identifikovali nedostatky v súvislosti s tými výzvami, ktoré plán obnovy a odolnosti nerieši alebo ich rieši len čiastočne, ako aj v súvislosti s novými a vznikajúcimi výzvami vrátane výziev vyplývajúcich z invázie Ruska na Ukrajinu. Okrem toho sa v nej posudzoval pokrok Litvy pri vykonávaní Európskeho piliera sociálnych práv a pri dosahovaní hlavných cieľov Únie v oblasti zamestnanosti, zručností a znižovania chudoby, ako aj pokrok pri dosahovaní cieľov Organizácie Spojených národov v oblasti udržateľného rozvoja.

⁽¹⁰⁾ ST 10477/2021; ST 10477/2021 ADD 1.

- (12) Komisia 23. mája 2022 vydala správu podľa článku 126 ods. 3 zmluvy. V tejto správe sa rozoberala rozpočtová situácia Litvy, keďže jej deficit verejných financií v roku 2022 by mal presiahnuť referenčnú hodnotu 3 % hrubého domáceho produktu (HDP) stanovenú v zmluve. V správe sa konštatovalo, že kritérium deficitu nebolo dodržané. V súlade s oznámením z 2. marca 2022 Komisia na jar 2022 nenavrholo začatie nových postupov pri nadmernom deficite, pričom na jeseň 2022 opätovne posúdi, či je potrebné navrhnuť začatie takýchto postupov.
- (13) Rada vo svojom odporúčaní z 20. júla 2020 ⁽¹¹⁾ odporučila Litve, aby v súlade so všeobecnou únikovou doložkou prijala v rokoch 2020 a 2021 všetky potrebné opatrenia na účinné riešenie pandémie COVID-19, posilnenie hospodárstva a podporu následnej obnovy. Zároveň jej odporučila, aby – ak to hospodárske podmienky umožnia – uskutočňovala fiškálne politiky zamerané na dosiahnutie obozretných strednodobých fiškálnych pozícií a zabezpečenie udržateľnosti dlhovej služby pri súčasnom zvyšovaní investícií. Podľa údajov overených Eurostatom sa deficit verejných financií Litvy znížil zo 7,3 % HDP v roku 2020 na 1,0 % HDP v roku 2021. V rámci reakcie fiškálnej politiky Litva v roku 2021 podporovala obnovu hospodárstva, pričom objem dočasných núdzových opatrení klesol z 3,9 % HDP v roku 2020 na 2,8 % HDP v roku 2021. Opatrenia, ktoré Litva prijala v roku 2021, boli v súlade s odporúčaním Rady z 20. júla 2020. Diskrečné rozpočtové opatrenia, ktoré vláda prijala v rokoch 2020 a 2021, boli väčšinou dočasné. Niektoré diskrečné opatrenia, ktoré vláda prijala v období 2020 až 2021, zároveň neboli dočasné ani vyvážené kompenzačnými opatreniami, pričom ich tvorili najmä vyššie kompenzácie pre zamestnancov verejného sektora. Podľa údajov overených Eurostatom sa verejný dlh znížil zo 46,6 % HDP v roku 2020 na 44,3 % HDP v roku 2021.
- (14) Makroekonomický scenár, na ktorom sú založené rozpočtové prognózy v programe stability na rok 2022, je realistický. Vláda predpokladá, že reálny HDP sa v roku 2022 zvýši o 1,6 % a v roku 2023 o 2,5 %. Na porovnanie, v prognóze Komisie z jari 2022 sa predpokladá rast reálneho HDP na úrovni 1,7 % v roku 2022 a 2,6 % v roku 2023. Vláda vo svojom programe stability na rok 2022 očakáva, že celkový deficit sa v roku 2022 zvýši na 4,9 % HDP a v roku 2023 zníži na 2,4 % HDP. Vo zvýšení deficitu v roku 2022 sa odzrkadľujú hlavne opatrenia na obmedzenie vplyvu vysokých cien energie, na podporu domácností s nižšími príjmami a na zvládnutie prílevu osôb utekajúcich z Ukrajiny. Podľa programu stability na rok 2022 sa očakáva, že pomer dlhu verejnej správy k HDP klesne v roku 2022 na 43,3 % a v roku 2023 zostane stabilný. Na základe opatrení v príslušných oblastiach politiky, ktoré boli známe k dátumu uzávierky prognózy, sa v prognóze Komisie z jari 2022 predpokladá deficit verejných financií na úrovni 4,6 % HDP v roku 2022 a 2,3 % HDP v roku 2023. To je v súlade s deficitom predpokladaným v programe stability na rok 2022. V prognóze Komisie z jari 2022 sa počíta s podobným pomerom dlhu verejnej správy k HDP, a to 42,7 % v roku 2022 a 43,1 % v roku 2023. Podľa prognózy Komisie z jari 2022 sa strednodobý (desaťročný priemerný) rast potenciálneho HDP odhaduje na 3,2 %. Tento odhad však nezahŕňa vplyv reforiem, ktoré sú súčasťou plánu obnovy a odolnosti a môžu posilniť potenciálny rast Litvy.
- (15) Vláda v roku 2022 postupne zrušila väčšinu opatrení prijatých v reakcii na krízu COVID-19, takže sa predpokladá, že objem dočasných núdzových opatrení klesne z 2,8 % HDP v roku 2021 na 1,2 % HDP v roku 2022. Na deficit verejných financií majú vplyv opatrenia prijaté na potlačenie hospodárskeho a sociálneho vplyvu zvýšenia cien energie, ktoré sa v prognóze Komisie z jari 2022 odhadujú na úrovni 1,2 % HDP v roku 2022 a 0,0 % HDP v roku 2023 ⁽¹²⁾. Tieto opatrenia sú tvorené hlavne dotáciami pre plynárenské a elektroenergetické spoločnosti, kompenzáciou dane z pridanej hodnoty (DPH) v prípade tepelnej energie a širším uplatňovaním iných kompenzácií za tepelnú energiu. Tieto opatrenia boli oznámené ako väčšinou dočasné. Ak však ceny energie zostanú zvýšené v roku 2023, niektoré z nich by sa mohli uplatňovať aj naďalej. Niektoré z týchto opatrení nie sú cielené, najmä dotácie pre plynárenské a elektroenergetické spoločnosti a kompenzácie DPH v prípade tepelnej energie. Na deficit verejných financií majú vplyv aj náklady na poskytovanie dočasnej ochrany vysídleným osobám z Ukrajiny, ktoré sa v prognóze Komisie z jari 2022 v rokoch 2022 a 2023 predpokladajú na úrovni 0,2 % ⁽¹³⁾, ako aj zvýšenie nákladov spojených s výdavkami na obranu o 0,5 % HDP v roku 2022 aj v roku 2023.

⁽¹¹⁾ Odporúčanie Rady z 20. júla 2020, ktoré sa týka národného programu reforiem Litvy na rok 2020 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Litvy na rok 2020 (Ú. v. EÚ C 282, 26.8.2020, s. 95).

⁽¹²⁾ Tieto údaje predstavujú úroveň ročných rozpočtových nákladov na uvedené opatrenia prijaté od jesene 2021, a to vrátane bežných príjmov a výdavkov, ako aj prípadných opatrení v oblasti kapitálových výdavkov.

⁽¹³⁾ Predpokladá sa, že do konca roka 2022 sa celkový počet osôb vysídlených z Ukrajiny prichádzajúcich do Únie postupne zvýši na 6 miliónov, pričom ich geografické rozloženie je odhadnuté na základe veľkosti existujúcej diaspory, relatívneho počtu obyvateľov prijímajúceho členského štátu a skutočného rozmiestnenia vysídlených osôb z Ukrajiny v rámci Únie v marci 2022. Pokiaľ ide o rozpočtové náklady na osobu, odhady vychádzajú z mikrosimulačného modelu Spoločného výskumného centra Komisie s názvom Euromod, pričom sa zohľadňujú tak peňažné transfery, na ktoré ľudia môžu mať nárok, ako aj vecné dávky, ako je vzdelávanie a zdravotná starostlivosť.

- (16) Rada vo svojom odporúčaní z 18. júna 2021 odporučila, aby Litva v roku 2022 zachovala podporné zámery fiškálnej politiky vrátane impulzu poskytnutého Mechanizmom na podporu obnovy a odolnosti a aby zachovala investície financované z vnútroštátnych zdrojov. Rada takisto odporučila Litve, aby udržiavala pod kontrolou rast bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov. Rada zároveň Litve odporučila, aby – ak to hospodárske podmienky umožnia – uskutočňovala fiškálnu politiku zameranú na dosiahnutie obozretných strednodobých fiškálnych pozícií a zabezpečenie fiškálnej udržateľnosti v strednodobom horizonte a aby súčasne zvyšovala investície s cieľom posilniť rastový potenciál.
- (17) Na základe prognózy Komisie z jari 2022, ako aj informácií uvedených v programe stability Litvy na rok 2022 sa predpokladá, že zámery fiškálnej politiky budú v roku 2022 podporné a dosiahnu úroveň – 4,2 % HDP, čo je v súlade s odporúčaním Rady⁽¹⁴⁾. Litva plánuje pokračovať v podpore obnovy tým, že bude využívať Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti na financovanie ďalších investícií v súlade s odporúčaním Rady. Kladný príspevok výdavkov financovaných z grantov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov Únie k hospodárskej činnosti sa má v porovnaní s rokom 2021 zvýšiť o 0,5 percentuálneho bodu HDP. Predpokladá sa, že investície financované z vnútroštátnych zdrojov budú v roku 2022 predstavovať expanzívny príspevok k zámerom fiškálnej politiky na úrovni 0,3 percentuálneho bodu⁽¹⁵⁾. Litva preto plánuje v súlade s odporúčaním Rady zachovať investície financované z vnútroštátnych zdrojov. Zároveň sa predpokladá, že rast primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov (bez nových príjmových opatrení) bude v roku 2022 predstavovať expanzívny príspevok k celkovým zámerom fiškálnej politiky na úrovni 3,2 percentuálneho bodu. Tento významný expanzívny prírastok zahŕňa dodatočný vplyv opatrení na riešenie hospodárskeho a sociálneho vplyvu zvýšenia cien energie (1,2 % HDP), ako aj nákladov na poskytovanie dočasnej ochrany vysídleným osobám z Ukrajiny (0,2 % HDP), zatiaľ čo sa predpokladá, že k rastu čistých bežných výdavkov príspeje popri iných opatreniach aj doplňujúca podpora určená domácnostiam s nižšími príjmami (ďalšie zvyšovanie dôchodkov, prídavkov na dieťa, sociálnej pomoci, minimálnej výšky nezdaniteľného príjmu), a to na úrovni 0,4 % HDP. Litva preto na základe aktuálnych odhadov Komisie nemá dostatočnú kontrolu nad rastom bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov v roku 2022.
- (18) V prognóze Komisie z jari 2022 sa uvádza, že zámery fiškálnej politiky budú v roku 2023 za predpokladu nezmenenej politiky predstavovať 1,5 % HDP⁽¹⁶⁾. Predpokladá sa, že Litva bude v roku 2023 naďalej využívať granty Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti na financovanie ďalších investícií na podporu obnovy. Kladný príspevok výdavkov financovaných z grantov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov Únie k hospodárskej činnosti sa má v roku 2023 zvýšiť o 0,4 percentuálneho bodu HDP. Predpokladá sa, že investície financované z vnútroštátnych zdrojov budú v roku 2023 predstavovať reštriktívny príspevok k zámerom fiškálnej politiky na úrovni 0,5 percentuálneho bodu⁽¹⁷⁾. Zároveň sa predpokladá, že rast primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov (bez nových príjmových opatrení) bude v roku 2023 predstavovať reštriktívny príspevok k celkovým zámerom fiškálnej politiky na úrovni 1,5 percentuálneho bodu. Zahŕňa to vplyv postupného rušenia opatrení na riešenie zvýšených cien energie (1,2 % HDP) a ďalšie náklady na poskytnutie dočasnej ochrany vysídleným osobám z Ukrajiny (0,1 % HDP).
- (19) V programe stability na rok 2022 sa očakáva, že deficit verejných financií postupne klesne na 1,3 % v roku 2024 a na 1,0 % do roku 2025. Deficit verejných financií má teda v horizonte programu zotvať pod úrovňou 3 % HDP. Podľa programu stability na rok 2022 sa očakáva, že pomer dlhu verejnej správy k HDP sa do roku 2025 zníži, pričom v roku 2024 sa zníži na 42,6 % a následne v roku 2025 klesne na 42,5 %. Podľa analýzy Komisie sa zdá, že riziká v oblasti udržateľnosti dlhovej služby sú v strednodobom horizonte nízke.
- (20) V hodnotiacej tabuľke verejného obstarávania na rok 2020 sa identifikovalo niekoľko problematických bodov v litovskom systéme verejného obstarávania: nedostatočná spolupráca medzi obstarávajúcimi organizáciami, málo účastníkov alebo žiadni účastníci verejného obstarávania a nadmerné spoliehanie sa na kritérium ceny. Rozšírenie rozsahu prebiehajúceho úsilia o podporu kooperatívneho verejného obstarávania medzi obcami tak, aby sa reforma vzťahovala aj na úroveň ústrednej štátnej správy, by pomohlo rozvíjať a šíriť najlepšie postupy a zlepšiť celkovú efektívnosť a účinnosť procesov. To by zároveň pomohlo zvýšiť fiškálnu udržateľnosť.

⁽¹⁴⁾ Záporné znamienko ukazovateľa znamená, že rast primárnych výdavkov je vyšší než strednodobý hospodársky rast, čo poukazuje na expanzívnu fiškálnu politiku.

⁽¹⁵⁾ Predpokladá sa, že ostatné kapitálové výdavky financované z vnútroštátnych zdrojov budú predstavovať expanzívny príspevok vo výške 0,1 percentuálneho bodu HDP.

⁽¹⁶⁾ Kladné znamienko ukazovateľa naopak znamená, že rast primárnych výdavkov je nižší než strednodobý hospodársky rast, čo poukazuje na reštriktívnu fiškálnu politiku.

⁽¹⁷⁾ Predpokladá sa, že ostatné kapitálové výdavky financované z vnútroštátnych zdrojov budú predstavovať neutrálny príspevok vo výške 0,0 percentuálneho bodu HDP.

- (21) V súlade s článkom 19 ods. 3 písm. b) nariadenia (EÚ) 2021/241 a kritériom 2.2 prílohy V k uvedenému nariadeniu plán obnovy a odolnosti zahŕňa rozsiahly súbor vzájomne sa posilňujúcich reforiem a investícií s orientačným harmonogramom vykonávania, ktoré sa má dokončiť do 31. augusta 2026. Tieto reformy a investície prispievajú k riešeniu všetkých hospodárskych a sociálnych výziev uvedených v odporúčaní pre danú krajinu, ktoré Rada v rámci európskeho semestra v rokoch 2019 a 2020 adresovala Litve, alebo ich významnej podskupiny, ako aj k plneniu všetkých odporúčaní pre danú krajinu vydaných pred dátumom prijatia plánu obnovy a odolnosti. Plán obnovy a odolnosti sa konkrétne výrazne zameriava na opatrenia na podporu digitalizácie a zelenej transformácie, zaistenie kvality a efektívnosti služieb zdravotnej starostlivosti, posilnenie sociálnej ochrany, prioritizovanie vzdelávania a inovácie a zvyšovanie účinnosti verejného sektora.
- (22) Očakáva sa, že vykonávanie plánu obnovy a odolnosti Litvy prispeje k ďalšiemu pokroku v oblasti zelenej a digitálnej transformácie. Opatrenia na podporu cieľov v oblasti klímy v Litve predstavujú 37,8 % celkových prostriedkov pridelených v rámci plánu obnovy a odolnosti, zatiaľ čo opatrenia na podporu digitálnych cieľov predstavujú 31,5 % celkových prostriedkov pridelených v rámci plánu obnovy a odolnosti. Plnohodnotné vykonávanie plánu obnovy a odolnosti v súlade s príslušnými míľnikmi a cieľmi pomôže Litve rýchlo sa zotaviť z dôsledkov krízy COVID-19 a zároveň posilní jej odolnosť. Pre úspešné vykonávanie plánu obnovy a odolnosti, ako aj iných hospodárskych politík a politík zamestnanosti, ktoré presahujú rámec plánu obnovy a odolnosti, je naďalej dôležité systematické zapojenie sociálnych partnerov a iných príslušných zainteresovaných strán, ktorým sa má zabezpečiť všeobecná zodpovednosť za celkový program v danej oblasti politiky.
- (23) Komisia 22. apríla 2022 schválila partnerskú dohodu, stanovenú v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060⁽¹⁸⁾, ktorú predložila Litva. Litva 16. marca 2022 predložila program politiky súdržnosti. V súlade s nariadením (EÚ) 2021/1060 má Litva pri programovaní fondov politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027 zohľadniť príslušné odporúčania pre danú krajinu. Predstavuje to predpoklad na zlepšenie účinnosti a maximalizáciu pridanej hodnoty finančnej podpory, ktorá sa má získať z fondov politiky súdržnosti, ako aj podporu koordinácie, komplementárnosti a koherentnosti medzi týmito fondmi politiky súdržnosti a inými nástrojmi a fondmi Únie. Úspešné vykonávanie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, ako aj programov politiky súdržnosti závisí aj od odstránenia prekážok brániacich investíciám na podporu zelenej a digitálnej transformácie a vyváženého územného rozvoja.
- (24) Okrem hospodárskych a sociálnych výziev, ktoré sa riešia v pláne obnovy a odolnosti, Litva čelí viacerým ďalším výzvam, ktoré sa týkajú primárnej a preventívnej starostlivosti, nedostatkov v plánovaní a poskytovaní sociálnych služieb a chýbajúcej stratégie v oblasti sociálneho bývania. Vysoký počet hospitalizácií, ktorým sa dá predísť, a vysoká miera liečiteľnej a preventabilnej úmrtnosti poukazujú na to, že je v rámci litovskej zdravotnej starostlivosti potrebné prijať viac preventívnych opatrení. Nedostatok a nerovnomerná distribúcia zdravotníckych pracovníkov navyše obmedzujú prístup k primárnej zdravotnej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti. Je potrebné ďalej posilniť primárnu starostlivosť a prevenciu, a to nad rámec reforiem a investícií v zdravotníctve, ktoré sú už obsiahnuté v pláne obnovy a odolnosti Litvy. Nedostatočná spolupráca medzi rôznymi ministerstvami a inými verejnými orgánmi, ako aj medzery v identifikovaní potrieb bránia integrovanému poskytovaniu sociálnych služieb. Tieto služby neriešia dostatočne ani potreby nezamestnaných osôb. Výdavky Litvy na sociálne bývanie, t. j. 10,31 EUR na obyvateľa, sú výrazne pod priemerom EÚ, ktorý v roku 2019 dosahoval úroveň 101,58 EUR⁽¹⁹⁾ (obe hodnoty v stálych cenách roku 2010), čo vedie k dlhodobému nedostatku a dlhým čakacím zoznamom. Zároveň je potrebné zlepšiť kvalitu poskytovaného sociálneho bývania. Plán obnovy a odolnosti obsahuje dôležité opatrenia, napríklad reformu systému minimálneho príjmu a daňovo-dávkového systému spolu so zvyšovaním pokrytia systému sociálneho poistenia v nezamestnanosti. Očakáva sa, že implementácia týchto opatrení pomôže riešiť niektoré z kľúčových výziev v oblasti sociálnej ochrany. Je však potrebné ďalšie úsilie nad rámec opatrení zahrnutých v pláne obnovy a odolnosti, aby sa zlepšilo plánovanie, kvalita a účinnosť sociálnych služieb a aby sa vyriešil nedostatok sociálneho bývania a jeho nedostatočná kvalita.

⁽¹⁸⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku (Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 159).

⁽¹⁹⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SPR_EXP_FHO__custom_2036156/default/table?lang=en.

- (25) Vzhľadom na mandát hláv štátov, resp. predsedov vlád Únie, ktorý je stanovený vo vyhlásení z Versailles, je cieľom návrhu Komisie pre REPowerEU čo najskôr ukončiť závislosť Únie od dovozu fosílnych palív z Ruska. Na tento účel Komisia plánuje v dialógu s členskými štátmi určiť najvhodnejšie projekty, investície a reformy na vnútroštátnej úrovni, regionálnej úrovni a na úrovni Únie. Cieľom týchto opatrení je znížiť celkovú závislosť od fosílnych palív a prejsť na dovoz fosílnych palív z iných krajín, než je Rusko.
- (26) Litva je v dodávkach energie vysoko závislá od dovozu, keďže dováža približne dve tretiny svojej hrubej spotreby elektriny a väčšinu spotreby ropy a plynu. Ropa a plyn predstavujú tri štvrtiny energetického mixu krajiny. Až do ruskej invázie na Ukrajinu sa ropa a plyn dovážali prevažne z Ruska. V roku 2020 z Ruska pochádzalo 42 % litovského dovozu zemného plynu (čo je vo veľkej miere v súlade s priemerom Únie, ktorý je na úrovni 44 %) a 73 % dovozu ropy (viac než priemer Únie, ktorý je na úrovni 26 %) ⁽²⁰⁾. Dopyt po energii je vyvolaný veľkým počtom vozidiel, pričom pretrvávajú nedostatočné využívanie verejnej dopravy a železníc, veľkým množstvom energeticky nevhodných budov a vysoko energeticky náročnými priemyselnými odvetviami, ktoré predstavujú 67 % celkovej spotreby plynu. Vyvinutie ďalšieho úsilia o zníženie energetickej náročnosti v týchto odvetviach prostredníctvom podpory priemyselnej transformácie vrátane inováčných výrobných procesov a prostredníctvom ďalšej podpory využívania obnoviteľných zdrojov energie by znížilo závislosť Litvy od celkového dovozu energie. Litva výrazne zlepšila svoju energetickú bezpečnosť rozvojom prepojení elektrických a plynových sietí so susednými členskými štátmi a s terminálom na skvapalnený zemný plyn v meste Klaipėda. Litva musí celkovo pokračovať vo svojom úsilí o ďalšie posilnenie regionálnej spolupráce so svojimi susedmi s cieľom koordinovať ďalší dovoz plynu a efektívne využívanie regionálnych infraštruktúr. Dodávky energie v regióne pomôže v tejto súvislosti zabezpečiť plynové prepojujacie vedenie s Poľskom (GIPL), ktoré je v prevádzke od 1. mája 2022, a posilnenie iných plynových prepojujacích vedení so susednými členskými štátmi. Politickou prioritou by však malo zostať dokončenie prebiehajúcej synchronizácie s kontinentálnou elektrizačnou sústavou Únie, zabezpečenie dostatočnej kapacity prepojení so susednými členskými štátmi a realizovanie spoločných projektov v oblasti obnoviteľných zdrojov energie. Pri nových investíciách do infraštruktúry a sietí na rozvod plynu by sa malo podľa možnosti dbať na ich odolnosť voči budúcim zmenám, aby sa mohli v budúcnosti preorientovať na udržateľné palivá a stať sa tak dlhodobými udržateľnými. Na to, aby Litva dosiahla súlad s cieľmi balíka „Fit for 55“, bude potrebné ďalšie zvýšenie ambícií v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov a zvýšenie cieľov v oblasti obnoviteľnej energie a energetickej efektívnosti.
- (27) Hoci zrýchlenie prechodu ku klimatickej neutralite a odklonu od fosílnych palív bude mať v niektorých odvetviach za následok značné náklady na reštrukturalizáciu, Litva môže v rámci politiky súdržnosti využiť Mechanizmus spravodlivej transformácie, aby zmiernila sociálno-ekonomický dosah tohto prechodu v najviac zasiahnutých regiónoch. Litva môže okrem toho využiť Európsky sociálny fond plus zriadený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1057 ⁽²¹⁾ na zlepšenie pracovných príležitostí a posilnenie sociálnej súdržnosti.
- (28) Rada na základe posúdenia Komisie preskúmala program stability na rok 2022 a jej stanovisko ⁽²²⁾ je zohľadnené v odporúčaní 1.
- (29) Vzhľadom na úzke prepojenie medzi ekonomikami členských štátov eurozóny a ich kolektívny príspevok k fungovaniu hospodárskej a menovej únie Rada odporučila, aby členské štáty eurozóny aj prostredníctvom svojich plánov obnovy a odolnosti prijali opatrenia, ktorými vykonajú odporúčania uvedené v odporúčaní na rok 2022. V prípade Litvy je to zohľadnené najmä odporúčaniami 1 a 2,

TÝMTO ODPORÚČA, aby Litva v rokoch 2022 a 2023 prijala opatrenia s týmto cieľom:

1. v roku 2023 zabezpečiť, aby bol rast primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov v súlade s celkovo neutrálnymi zámermi politiky, pričom sa zohľadní pokračujúca dočasná a cieľená podpora pre domácnosti a podniky, najviac pociťujú prudký nárast cien energií, a pre ľudí, ktorí utekajú z Ukrajiny; byť pripravená prispôbiť súčasne výdavky vyvíjajúcej sa situácii; zvýšiť verejnú investíciu do zelenej a digitálnej transformácie a energetickej bezpečnosti s ohľadom na iniciatívu RePowerEU, okrem iného aj využitím Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov Únie; v období po roku 2023 uskutočňovať fiškálnu politiku zameranú na dosiahnutie obozretných strednodobých fiškálnych pozícií; podporovať kooperatívne verejné obstarávanie na úrovni ústrednej štátnej správy a obcí;

⁽²⁰⁾ Eurostat (2020), podiel dovozu z Ruska na celkovom dovoze zemného plynu, ropy a čierneho uhlia. Pokiaľ ide o priemer EÚ27, celkový dovoz je založený na dovoze z krajín mimo EÚ27. V prípade Litvy celkový dovoz zahŕňa obchod v rámci EÚ. Ropa nezahŕňa rafinované ropné produkty.

⁽²¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1057 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus (ESF+) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1296/2013 (Ú. v. EÚ L 231 30.6.2021, s. 21).

⁽²²⁾ Podľa článku 5 ods. 2 nariadenia (ES) č. 1466/97.

2. pokračovať vo vykonávaní svojho plánu obnovy a odolnosti v súlade s míľnikmi a cieľmi uvedenými vo vykonávacom rozhodnutí Rady z 20. júla 2021; urýchlene dokončiť rokovania s Komisiou o programových dokumentoch politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027, aby sa mohli začať uplatňovať;
3. posilniť primárnu a preventívnu starostlivosť; znížiť fragmentáciu v plánovaní a poskytovaní sociálnych služieb a zlepšiť ich personalizáciu a integráciu s ostatnými službami; zlepšiť prístup k sociálnemu bývaniu a zvýšiť jeho kvalitu;
4. znížiť celkovú závislosť od fosílnych palív zrýchlením využívania obnoviteľných zdrojov energie, zvyšovaním energetickej efektívnosti a dekarbonizácie priemyslu, dopravy a budov a zaistiť dostatočnú kapacitu energetických prepojení.

V Bruseli 12. júla 2022

Za Radu
predseda
Z. STANJURA